

Boris Giltburg

Levensgeluk

Zondag 6 oktober a.s. is het zover, dan geeft de in Moskou geboren Israëlsche pianist Boris Giltburg het openingsrecital van het 33ste seizoen van de serie Meesterpianisten in het Amsterdamse Concertgebouw.

In 2013 schreef hij met afstand het Koningin Elisabeth Concours op zijn naam. Zijn recital met de complete Études d'exécution transcendante van Liszt, wordt aangekondigd als een zeldzaam 'huzarenstukje', dat hij ook op 4 oktober in de Edesche Concertzaal ten beste zal geven.

In het Beethovenjaar wacht hem echter nog een grotere uitdaging.

SASHA GUSOV

Elke keer als Boris Giltburg, in 2013 winnaar het van Koningin Elisabeth Concours, het podium opkomt, straalt hij werkelijk van geluk. Nee, euforie, extase is een beter woord. Waar komt dat vandaan? Hij lacht. ‘Weet je, het concert, daar werk je zo lang naar toe, dat is het absolute hoogtepunt. Thuis heb je een relatie met de muziek, maar uiteindelijk gaat het om spelen voor publiek. Dat het publiek er is maakt me blij.’

Dat ze überhaupt zijn gekomen?

Hij lacht nog harder. ‘Ja, eigenlijk wel, mensen kunnen zo oneindig veel doen met hun vrije tijd. Ik ben zeker dankbaar dat ze komen luisteren. Het concert is iets magisch, een avontuur, er gebeuren altijd onverwachte dingen. De muziek komt pas tot leven tijdens het concert, dat is erg opwindend en dat maakt me ongelooflijk gelukkig.’

Rachmaninoff zei ooit dat zijn hele interpretatie veranderde, wanneer hij het eerste akkoord anders speelde dan hij zich had voorgesteld.

‘Natuurlijk! We reageren op wat we horen. Sommigen weten heel exact wat ze willen en ze zijn gelukkig als ze dicht bij dat ideaal komen. Ik benader het anders, ik heb wel een ideaal, maar het is geen onveranderlijke in graniet gebeitelde opvatting over een stuk. Het is voor mij niet zozeer een pad van maat naar maat, ik denk meer in stemmingen en kleuren. Storytelling is voor mij heel belangrijk, het moet ergens over gaan, en dan zie je hoe het vorm krijgt. Heel belangrijk voor mij is een gevoel van een stabiel ritme, een puls, lange lijnen.’

Is dat niet storytelling, de luisteraar meenemen?

‘In elk stuk vertel je het verhaal met andere elementen. Maar een constante puls is het beste vertrekpunt, gaandeweg het stuk kun je meer vrijheid nemen. Het gaat om liefde. Ik begon met de *Schilderijtentoonstelling* van Moessorgsky als teenager. Ik was compleet verliefd. Ik heb nog een live-opname van toen, waar ik, en dat gebeurt niet zo vaak, nog volledig achter kan staan. Ik heb het zeven of acht jaar gespeeld en sindsdien helemaal niet meer. Nu weet ik hopelijk meer, heb meer ervaring, meer gehoord en gelezen maar als ik die brandende passie voor dat stuk niet voel, zal ik het dan op dat niveau van toen of nog beter kunnen spelen? Het zou interessant zijn om te ontdekken of die passie weer terugkomt.’ Pianisten uit Rusland focussen vaak op het Russische repertoire. Dat is jammer, want je speelt zo ongelooflijk Liszt, Schumann en Beethoven. Hij veert op. ‘Heb ik je al verteld over mijn Beethoven project?’ Zijn ogen schieten vuur. ‘Nee? Het zijn er eigenlijk twee, ik neem nu alle Concerten op, maar het meest opwindend is het project met de Sonates. Ik ga ze allemaal spelen, we gaan het filmen in Sacile bij Fazioli en in Londen op mijn favoriete Fazioli.’

Je houdt van Fazioli.

‘Fazioli is voor mij de perfectie: de esthetiek van de klank, de

kleur, het karakter. Al mijn cd's neem ik tegenwoordig op in Londen op een Fazioli die ik zelf heb gekozen in de fabriek. Ik heb ook een goede band met de familie. Ik hou ervan om zo zacht mogelijk te spelen, dat lukt op de Fazioli wonderbaarlijk goed, met hun mechaniek streven ze iedereen voorbij.’

Hoever sta je met Beethoven?

‘Ik heb pas negen Sonates gespeeld en ik moet er dus nog drieëntwintig leren! De eerste zestien zijn muzikaal duidelijk, al blijven er nog genoeg technische problemen en zullen er ook nog wel muzikale uitdagingen komen die ik nu nog niet zie, maar vanaf *Der Sturm* en vooral na de *Appassionata* is het een totaal andere wereld. Ik luisterde nooit voor mijn plezier naar de *Hammerklaversonate*, maar nu ik het zelf speel, is het als een magneet. Vooral het *Adagio*, een bodemloze wereld van emotie, absoluut fascinerend.’

Hoe kwam je op het idee?

‘Mijn seizoen was al gepland en na zes seizoenen met meer dan tachtig concerten wilde ik het wat rustiger aan doen. Maar wat doe je met al die vrije tijd! Goed, als je me in januari had gevraagd alle Sonates te spelen, dan had ik resoluut nee gezegd. Maar toen ik ze ging doorspelen...’

Ik denk dat je goed van blad speelt?

‘Ja, sommige Sonates zullen me gemakkelijk afgaan, maar je kunt het vergelijken met een reis, ondanks alle voorbereiding ontdek je veel pas onderweg. Het klinkt kitscherig, maar het kan een *life-changing experience* zijn...’

En dan heb je nog al die grote voorbeelden uit de geschiedenis, Schnabel, Brendel, Badura-Skoda...

‘Kempff! Maar iedereen heeft zijn eigen opvattingen en uiteindelijk ligt de waarheid toch in de partituur.’

Je hoort altijd zeggen dat levenservaring nodig is om de late Beethoven te begrijpen.

‘Ik begon met opus 111 toen ik 23 was en toen kon ik die sonate inderdaad niet spelen zoals het zou moeten. Maar het is afhankelijk van de persoon. Rijper dan Sokolov met 16 jaar toen hij het Tchaikovsky Concours won, bestaat niet. En hij speelde niet als een oude man! Ook veel vroege opnamen van Barenboim zijn fantastisch. Marina Tsvetajeva, de Russische dichteres zei dat sommigen hun stem al heel vroeg vinden en anderen later. Het ene is niet beter dan het andere. Denk

‘De waarheid ligt in de noten.’

‘Het gaat over liefde.’

SASHA GUSOV

aan Mendelssohn en Mozart, zo jong zo geniaal, en wat zouden we van Haydn kennen als hij net zo jong gestorven was als Schubert?’

Moet een opname iets toevoegen?

‘Ik wilde de Sonates voor mezelf leren, maar zonder publiek doel lukt het me niet. We gaan ze filmen met een handheld camera, net zoals de eerdere video's die ik maakte voor *Fly on the Wall*, elke deel uit één take. Ik hoop dat mensen mijn project gaan volgen. Er zit iets in van *extreme sports / reality tv*, het is mogelijk dat ik faal. Het is tien uur muziek, iets waar veel pianisten een groot deel van hun leven over denken. Het is niet vreemd dat Beethoven zovelen aanspreekt met zijn oneindige energie en zeker ook omdat hij diep gaat maar je altijd weer verheft. Voor mij was het heel belangrijk te beseffen dat Beethoven vanaf zijn vroege jaren op zoek is geweest naar schoonheid. Ik zag Beethoven lang als stormachtig en passioneel, maar de

langzame delen uit de vroegste Sonates zijn ongelooflijk mooi. Geen schoonheid omwille van de schoonheid, maar menselijke, poëtische en spirituele schoonheid.’

Zou je na je pianobewerkingen van twee strijkkwartetten van Shostakovich, nr. 8 is net gepubliceerd door Sikorski, ook een kwartet van Beethoven kunnen bewerken?

‘Ik denk het niet. Strijkkwartetten zijn sowieso vaak onspeelbaar op de piano en Beethoven is al moeilijk te spelen door vier strijkers.’

In het Concertgebouw speel je alle Études d'Exécution Transcendante van Liszt en de Preludes opus 32 van Rachmaninoff.

‘Op mijn achttiende werd ik verliefd op de *Sonate in b* van Liszt, net zoals met de *Schilderijtentoonstelling*. Het is een absoluut hoogtepunt in het pianorepertoire en wellicht het beste stuk dat Liszt ooit geschreven. Het is een volmaakte synthese van het spirituele, het vertellende en het fysieke. Ik speelde maar een handjevol werken van Liszt, maar nu ik al die Etudes speel, denken mensen dat ik een expert ben. Ik speel de laatste versie, waarin hij alle overbodige virtuositeit van de tweede, excessief moeilijke versie, schrapt.’

Hij lacht. ‘Toch is ook de laatste versie moeilijk genoeg. Het fysieke is een deel van de aantrekkingskracht.’

Is het een 'signature program'?

‘Hmm, Rachmaninoff dat is mijn leven. Toen ik acht jaar was speelde ik voor het eerst een Prelude, en ik zou alles van hem kunnen spelen. Velen zien hem als een tweede- of derderangs componist, maar voor mij is hij in alles van het allerhoogste niveau. Er is altijd die ongelooflijke golf van emoties, maar tegelijkertijd is er dat intellect, de constructie, zijn manuscripten zijn ongelooflijk precies. Ik hou van dit programma, maar grote liefdes als Schumann, Beethoven, Prokofiev en Shostakovich zitten er niet in. Het is net als met fotografie, je moet weten wat je weglaat.’

Je bent niet de eerste pianist die quasi professioneel fotografeert.

‘Ansel Adams, de grootste landschapsfotograaf van de twintigste eeuw, was aanvankelijk pianist. Andere hobby's – origami, broodbakken, computers – verdwenen na een tijdje. Fotograferen doe ik al sinds 2011, maar het staat los van de muziek. Muziek en literatuur zullen altijd blijven.’

En spelen in het Concertgebouw?

De gelukzalige lach komt weer op zijn gezicht. ‘Ik speelde er nog nooit solo! De zaal is lastig, ik had ooit zes uur repetitie en pas aan het eind van die uren begonnen mijn oren te wennen. Ik kijk er ongelooflijk naar uit!’

ERIC SCHOONES

www.borisgiltburg.com
www.meesterpianisten.nl & www.edescheconcertzaal.nl